

Bioenergiesdag Oost Nederland
14 oktober 2010

bio-energie cluster
Oost-Nederland

 provincie
Overijssel samenwerken aan
duurzame energie

 biores

Samenvatting

- de biomassa
- de biobrandstoffen
- de mijlpalen
- de technologische ontwikkelingen
- de plannen
- de ondersteuning van de provincie

hoogwaardige biobrandstoffen

Biomassa?

“er is genoeg” (Van Erp)

“het is belangrijk” (Rietkerk)

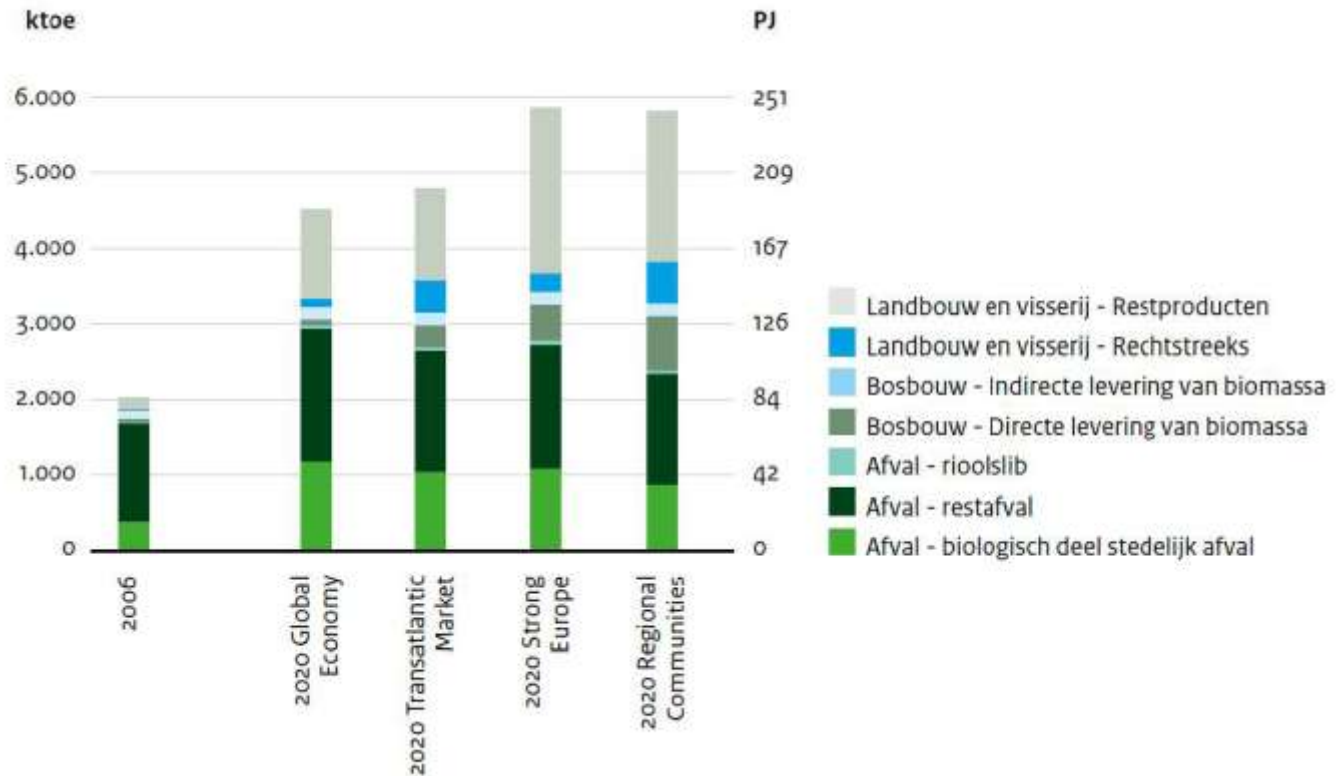
“maar het heeft een lage energiedichtheid” (Gerhard Muggen)

“het is lastig op te slaan en te vermalen (Ewout Maaskant)

“hoe maken we de biomassa zo dat ze bruikbaar is in bestaande energiesystemen?” (allemaal)

beschikbaarheid

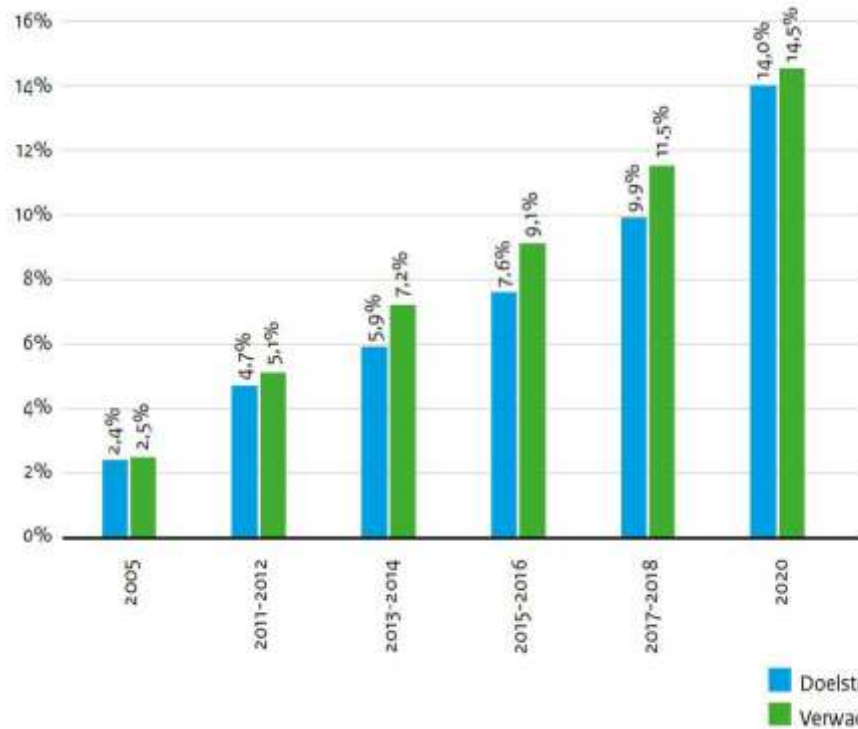
er is
genoeg !

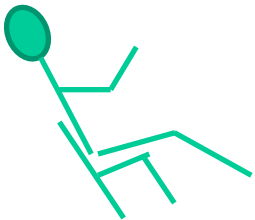
Van Erp

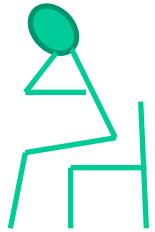
Europese doelstelling

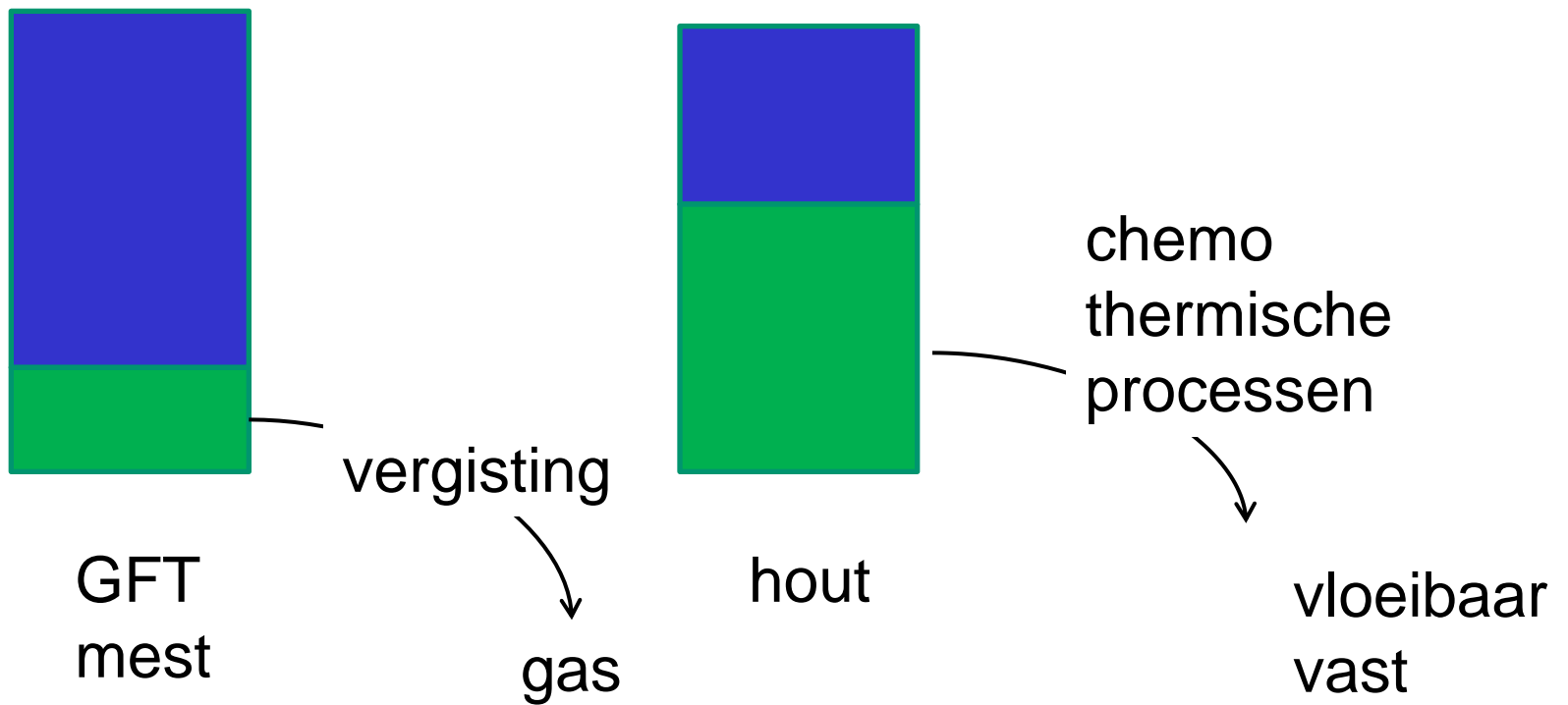
Oo, dat gaat wel goed

Maar het moet nog wel gebeuren!?

biobrandstoffen

mijlpalen: biogas in de industrie (Duitsland)

Die Biogastechnologie bietet viele Möglichkeiten zur energetischen Versorgung von öffentlichen Einrichtungen und von industriellen Prozessen da sie kontinuierlich verfügbar ist (Grundlastversorgung)

mijlpalen: kleinschalige mestvergisting

Alle mest moet direct de vergister in!!

Op weg naar een Duurzame landbouw

Dag verse mest vergisten op de boerderij:

- ❖ 1.8 miljard m³ aardgas besparen
= 4,5 % Nederlands gas verbruik
- ❖ De boerderij produceert 5 maal zoveel energie als de boerderij verbruikt
- ❖ Voorkomen van methaan emissie uit opslagen;
  - reductie broeikas gas in Nederland met 12%
  - = 60% van de Nederlandse doelstelling

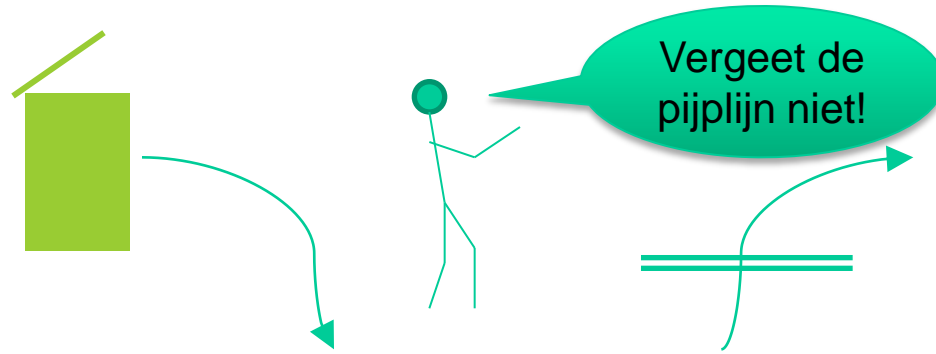

Brouwer

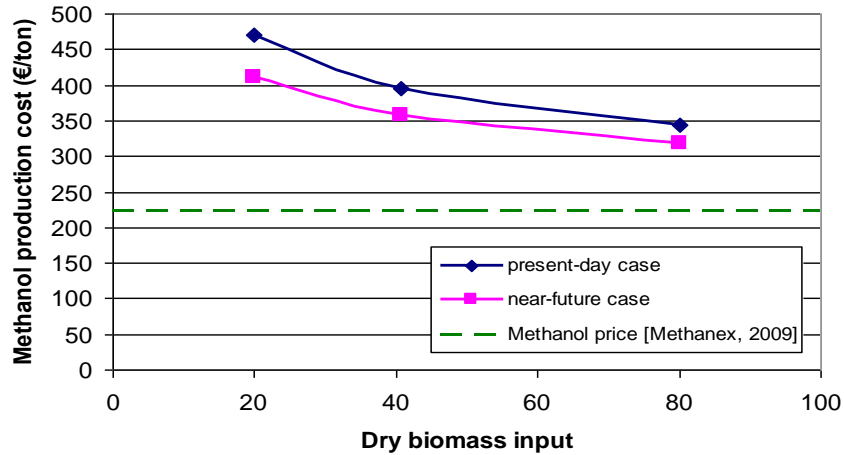
mijlpalen: rijden op GFT

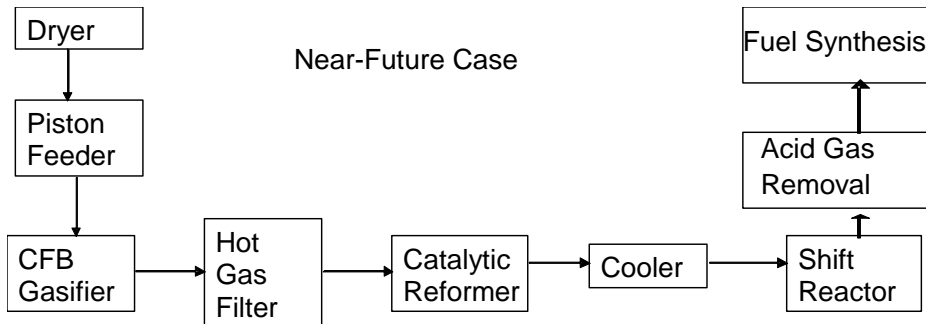
mijlpalen: torrefactie

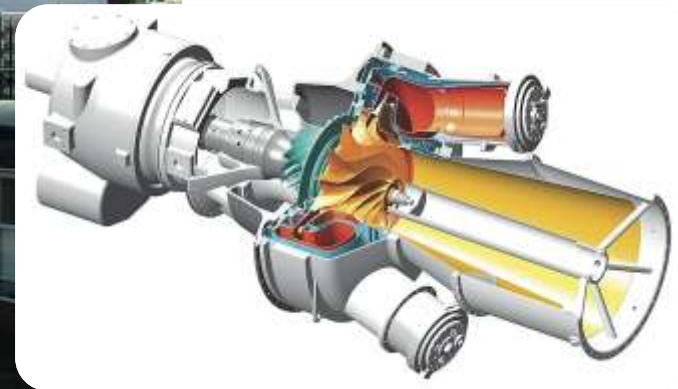
ontwikkelingen: bio-ethanol

CH₃OH

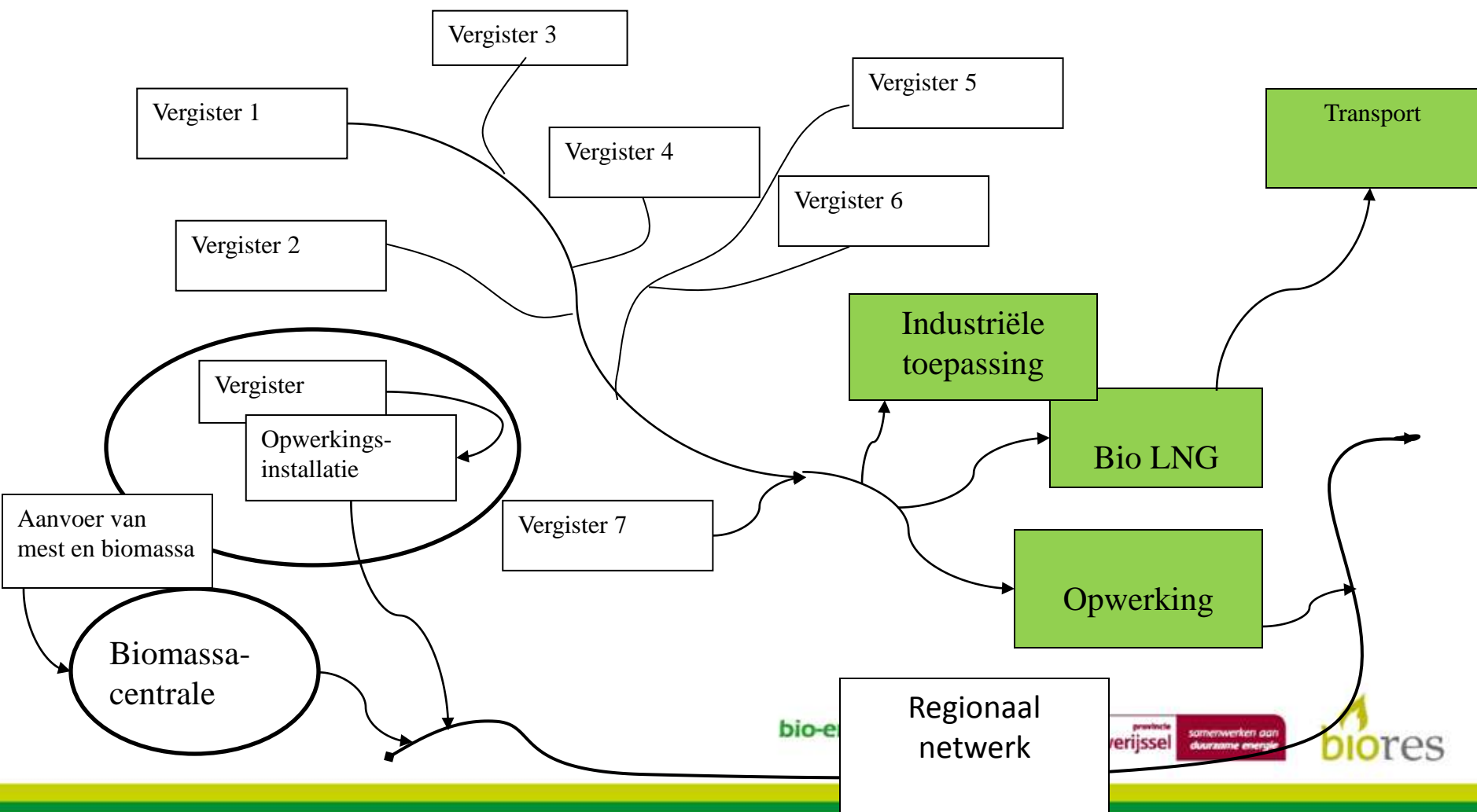

mijlpaal (to be): olie uit hout

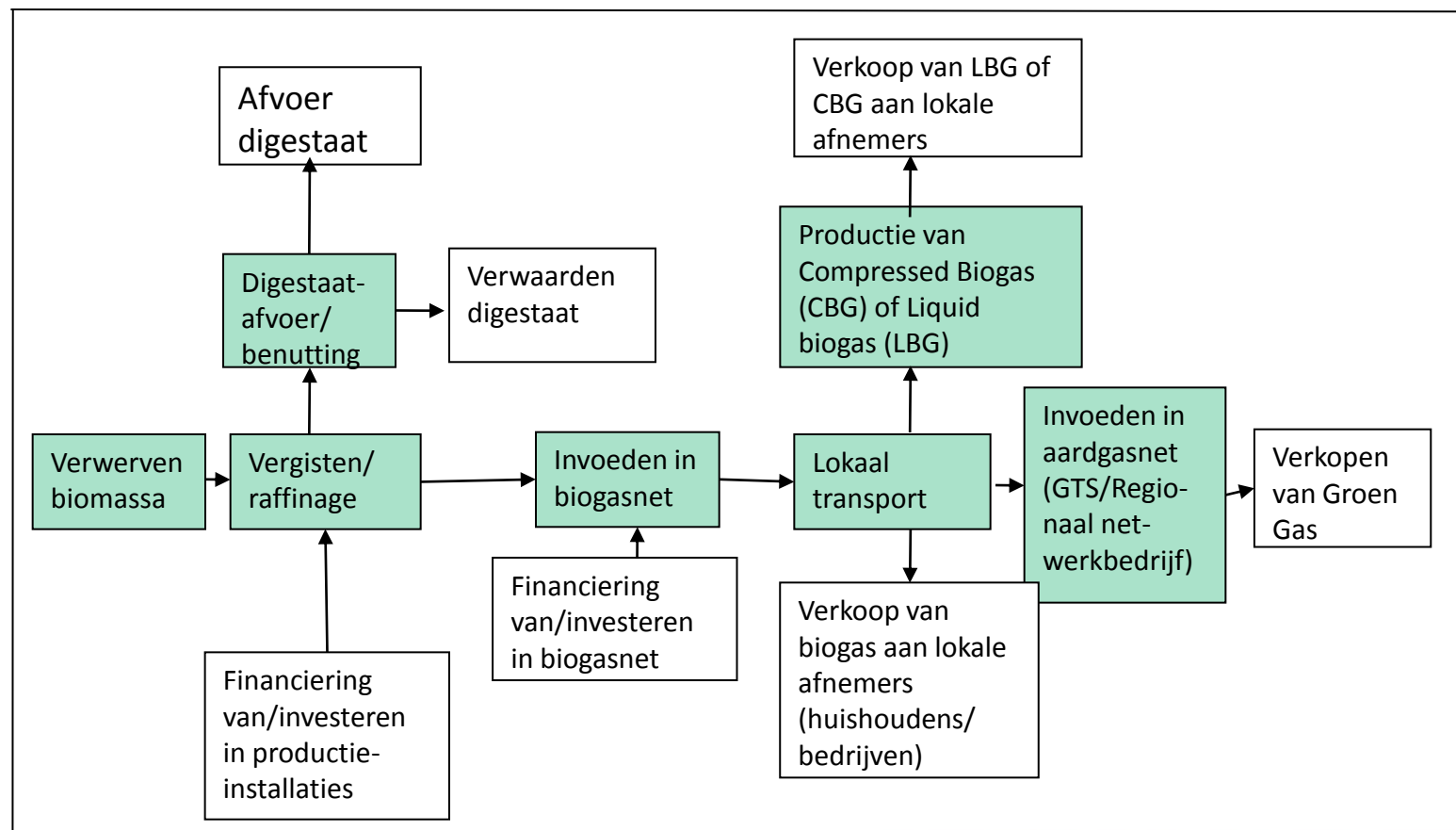

naar een lokaal biogas netwerk

centrale rol biogas netwerk

ontwikkelingen: netbeheerders en biogas

- Cogas
  - Almelo, stortplaats Bavinkel
  - Collendoorn, stortplaats
  - Delden, stortplaats 't Rikkerink
- Enexis
  - Dalfsen, covergisting
  - Olst Wijhe, producenten collectief
  - Wijster, stortplaats Attero
  - Zwolle, ROVA GFT vergisting
  - Witteveen, monovergister
- Rendo
  - Hoogeveen, biovergister
  - Schoonebeek, waterzuiveringsinstallatie

invoeden vrij bij voldoen aan de 'voorlopige aanvullende voorwaarden invoeding', mits er genoeg afname op het net is.

Technologie-ontwikkeling op Europees niveau

Semi-commerciële biomassa-to-liquid plant op komst op Akzo-terrein in Hengelo Rijden op houtafval, gras of stro

En impressie van de pyrolyse-installatie van BTG op het terrein van Akzo Nobel in Hengelo

ENERGIE Van landbouwafval als houtsnippers, gras of stro zijn dezelfde brandstoffen te maken als van aardolie. Een van de meest veelbelovende routes hiervoor is de pyrolyse, waarvoor in Hengelo de eerste semi-commerciële installatie komt te staan.

THOMAS VAN DE SANDT: "Waar nu nog bio-ethanol en biodiesel de standaard zijn binnen de biobrandstoffen, zijn er meer mogelijkheden. In Europa loopt momenteel een groot project (Biocoup), waarbij ook de universitei-

teiten van Twente en Groningen en het bedrijf BTG uit Enschede zijn betrokken, om biomassa om te zetten in olie, die in bestaande raffinaderijen is te gebruiken voor de productie van transportbrandstoffen. 'De huidige biobrandstoffen worden grotendeels

uit ethere biomassa zoals suikerriet gemaakt, de zogenaamde eerste generatie', legt Sascha Kersten, onderzoeker aan de Universiteit Twente, uit. 'Wij werken met een volgende generatie biomassa, bestaande uit hout- en landbouwafval. Hiervan is veel meer beschikbaar en het is ook minder belastend. We onderzoeken zelfs papierlib als mogelijke grondstof voor ons proces.' Aan de kern van deze methode staat de zogenaamde pyrolyse, waarbij het hout, gras of stro vloeibaar wordt gemaakt. Tijdens de pyrolyse wordt de

biomassa verhit zonder dat er zuurstof bij kan komen. Hierdoor treedt geen verbranding op, maar wordt de biomassa thermisch omgezet in een vloeistof. Deze vloeistof is een vloeibaar brandstof dat er nu aan wordt gewerkt. Het is een vloeibaar brandstof dat er nu aan wordt gewerkt. Het is een vloeibaar brandstof dat er nu aan wordt gewerkt.

is ervan overtuigd dat in 2020 al veel auto's en zeker ook vrachtwagens op deze brandstof zullen rijden. Biobrandstoffen zullen in de toekomst een belangrijke rol spelen in de energievoorziening.

DOORBRAAK UNIVERSITEIT TWENTE MET NIEUWE BIOBRANDSTOF

Auto kan rijden op olie uit hout

De eerste heeft
indagunen jaren van
dat proces nodig, wij
een paar minuten.
Gerhard Wigger

Van afval tot olie
De wereld van bio-energie wordt steeds meer geïntegreerd met de wereld van de chemie. Dit proces maakt het mogelijk om uit afvalstoffen zoals hout, gras en stro een vloeibaar brandstof te maken die kan worden gebruikt in auto's en vrachtwagens.

ZWART GOLDE
De eerste stap in de productie van bio-energie is de opname van biomassa. Dit kan worden gedaan door het oogsten van gewassen of het verzamelen van afvalstoffen. De biomassa wordt vervolgens verwerkt tot een vloeibaar brandstof.

AD - sept 10 2010

Technisch Weekblad - sept 2010

Ambitieuus bedrijfsleven, ambitieuze overheid

convenant

Kom met investeringsplannen,
wij hebben geld.

Wij stimuleren gebruik van
innovatieve biobrandstoffen

Wij ondersteunen onderzoek

Bioenergiedag
Oost Nederland
2010

Mijlpalen bereikt
Projecten ontwikkeld
Gewerkt aan
technologische doorbraken

slotsessie

Tijd	De Brink	Spreker
15.40 – 16.00	Terugblik en samenvatting	Frans Feil
	Prijsuitreiking en afsluiting	Nico Schiphorst
Vanaf 16.00	Borrel	Allen

posters

dit was:
de Bioenergiedag Oost-Nederland 2010

Wel thuis en tot ziens